

Breda Pajsar

KNJIŽNICA IVANA JAGRA V FONDU BIBLIOTEKE SAZU

Avtorica se v svojem prispevku posveča zasebni knjižnici Ivana Jagra, ki vsebuje 1469 knjižnih enot. Tematsko se deli na dve glavni področji; literaturo, ki jo je uporabljal za jezikoslovne študije in raziskovanje etnogeneze Slovencev ter literaturo o azijskih narodih in državah, predvsem o Kitajski in Japonski. Knjige je pridobival glede na svoje vsakokratne študijske in raziskovalne interese. Časovni razpon knjižnih izdaj sega od 16. do 20. stoletja.

The Library of Ivan Jager in the SASA Library Collection

The interest of the author is focused on Ivan Jager's private library comprising 1469 literary units. Thematically there are two kinds of books: those which are intended for linguistic studies and research of Slovenian ethnogenesis, and others about Asian nations and countries, particularly China and Japan. Jager collected books always according to his interest at particular study or research. The books of his collection were published in the period of time between the 16th and the 20th century.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je prejela zasebno knjižnico arhitekta Ivana (Johna) Jagra iz Minneapolisa v dveh pošiljkah, leta 1967 in 1969. Zapuščino, ki obsega poleg knjižnice še muzejsko zbirko in biografsko gradivo, je v Ljubljano poslala njegova žena Selma Jager. Pri prevzemu zapuščine je med predsedstvom SAZU in gospo Jager posredovala umetnostna zgodovinarica Melita Stele Možina. Ohranjena je korespondenca, kjer so navedeni prvi podatki o obsegu in vsebini knjižnice ter seznam knjig po področjih.

Prvo pismo je naslovljeno na tedanjega predsednika akademije Josipa Vidmarja 28. 5. 1967. Priložen je seznam popisa po posameznih fasciklih, kjer je poleg ostalega gradiva omenjena tudi knjižnica:

Poleg gradiva, ki je navedeno v seznamu, ima ga. Jager še ostalo biblioteko arh. Jagra. Prosila me je, da se informiram, če bi bila SAZU zainteresirana tudi za preostali del knjižnice.

Ta obsega:

1) Ohr. 300 starih tiskov iz 16., 17., 18. stol. In nekaj knjig iz 19. stol.; v glavnem nemški in italijanski tiski.

2) Zgodovinske knjige, ki v glavnem obravnavajo azijske kulture.

3) Knjige, ki se nanašajo na arhitekturo. Mislim, da predstavljajo predvsem stari tiski in knjige o arhitekturi zelo dragoceno gradivo. V primeru, da bi se SAZU zanimala za to gradivo, je pripravljena poslati podrobne seznime knjig. Pripravljena je vse to pokloniti Ljubljani, a tu nima nobenih posebnih želja in prepušča odločitve in razpolaganje SAZU.

Verjetno bi bilo najbolje, da bi zastopnik SAZU prevzel gradivo in uredil z go. S.J. potrebne formalnosti. Predvsem pa bi bilo koristno ob pregledu gradiva zapisati spomine in pojasnila ga. Selme Jager, kar bi bilo zelo dragoceno dopolnilo k gradivu in bi bistveno zaokrožilo podobo o dejavnosti arh. J. Jagra.¹

Spominov in pojasnil gospe Jager Akademija do njene smrti ni prejela, zato je precejšen del gradiva slabo dokumentiran.

Nadalje dne 10. 9. 1968 Selma Jager v pismu opiše med ostalim poslanim gradivom tudi obseg knjižnice:

... Jaz sem medtem še ostalo natančno pregledala in sem našla še nekaj stvari, ki bi spadale k materialu na Akademiji. Prilagam vam seznam tistih in veselilo me bode, ako bi zaznamovali točke, za katere mislite bi bile za upoštevati.

To končano, bodem sedaj še najno orientalsko zbirko uredila. Seznama še nimam in vam le v splošnem lahko naznačim vsebino iste. Največ je literature, ki se nanaša na japonsko in kitajsko umetnost, drugo pa so japonski lesorezi, nekaj različnih umetnin in tekstilna zbirka.

Vse kar je tega je zgodovinsko gradivo kakršno se vidi v orientalskih oddelkih muzejev. Johnovo potovanje v Peking in potem na Japonsko in njegove skušnje v tistem času so bile tako usodepolne za njega, da se mi zdi nepopolno, če ne bi bilo tudi nekaj tega v njegovi sobi na akademiji. Ako je dovolj prostora, bi prav rada

¹ Zapuščina Ivana Jagra (ZIJ), R 51/LXX-1, Korespondenca SAZU v zvezi z Jagrovo zapuščino 1967–1969, MELITA STELE - MOŽINA, Josipu Vidmarju, priloga Obrazložitve k seznamu / zapuščine/ in želje ge. Jagrove, str. 1–2.

*to v celoti ali deloma priključila. Knjige bi rabile kakih 5 metrov dolžine na policah, umetnine, če zložene, ne preveč prostora. ...*²

V pismu 4. 11. 1968 France Stele piše:

S hčerko Melito Stele - Možina sva soglasna v tem, da dodatna ponudba ge S. Jager obsega gradivo, ki dopolnjuje tisto, kar je SAZU prejela z lansko pošiljko in svetujeva, da vse to v celoti sprejmemo. Med drugim so to osebne stvari, korespondenca in načrti za Peking in USA, med knjigami pa dragocena Miklošičeva izdaja Monumenta spectantia ad unionem ecclesiarum graecae et romanae, 1872.

Kar zadeva drugi del pisma o orientalski zbirki, sodi hčerka, ki je tudi to v glavnem pregledala, da gre za izredno dragocen material v knjigah, japonskih lesorezih in tkaninah.

*Gospa Jager ji je izjavila, da bi najraje tudi to poklonila domovini. Gre za predmete velike zbirateljske vrednosti, USA pa imajo v svojih zbirkah tega v izobilju, doma pa bi bržkone bistveno lahko izpopolnilo naše zbirke. ... Tudi med knjigami so izredne dragocenosti, ki jih pri nas ni. ...*³

V pismu omenja knjigo *Monumenta spectantia ad unionem ecclesiarum Graecae et Romanae, maiorem partem e sanctioribus Vaticani tabularis*⁴ izdajateljev Augustina Theinerja (1804–1874) in Frana Miklošiča (1813–1891). Delo je izšlo leta 1872 na Dunaju (Vindobonae) in vsebuje vire in dokumente o ločitvi vzhodne in zahodne cerkve. Dokumenti so pisani v stari grščini, ki se je uporabljala do leta 1453, in prevedeni v latinščino.

Tega dela v slovenskih knjižnicah nisem zasledila, omenjena pa je *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosniae, Ragusii*, prav tako v uredništvu Frana Miklošiča, izšla na Dunaju 1858 leta. Vsebuje zbirko srbskih diplomatskih spomenikov.

Nadalje je v pismu iz leta 1972 omenjena zgodovina knjižnice:

... Omenite, da kot bibliotekarja vas posebno zanima zgodovina knjižnice. Zelo zanimiva je – vleče se skozi dolga leta in imam dobre podatke o tem.

² ZIJ, R 51/LXX-21, Korespondenca SAZU v zvezi z Jagrovo zapiščino 1967–1969, Jager, Selma – Josipu Vidmarju.

³ ZIJ, R 51/LXX-22, Korespondenca SAZU v zvezi z Jagrovo zapuščino 1967–1969, Stele, France – Josipu Vidmarju.

⁴ Biblioteka SAZU, sig. 101724.

Slika 1. *Cave, pritličje njegove hiše v Minneapolisu. Vhod v knjižnico in delovno sobo.*

Slika 2. *Jagrova knjižnica v Minneapolisu (desno).*

Katalogi iz antikvarjev od vseh strani so redno prihajali in vedno je bila kakšna važna knjiga na poti v Jagrov brlog (cave). Kakor je imenoval svojo knjižnico.

*To zimo bom končno pregledala ves ostali material – napravila bom seznam o vsem, kar bi znalo biti pomembno in ga potem vam v Ljubljano poslala v pregled. ...*⁵

Selma Jager je umrla leta 1974. Akademija obljubljenih podatkov o zgodovini knjižnice ni prejela. V priloženih seznamih gradiva zapuščine, ki jih vsebujejo dokumenti, potrebni za uvoz, so tudi popisi knjižne zbirke. Knjige so razvrščene po letnici izida in po tematiki:⁶

Seznam knjig po letnici oz. stoletju izida:

- 16. stoletje (10 knj. naslovov)
- 17. stoletje (18 knj. naslovov)
- 18. stoletje (56 knj. naslovov)
- 19. stoletje (33 knj. naslovov)

Seznam knjig po tematiki:

- Biografsko in slično gradivo v knjigah (Ring-Binders) (40 knj. naslovov)
- Arhitektura in umetnost (29 (arhitektura), 23 (umetnost) knj. naslovov)
- Verturian research library (192 knj. naslovov)

⁵ ZIJ, R 51/LXX-28, Jager, Selma – Aniki Koblar - Horetzky.

⁶ ZIJ, R 51/LXXVIII

- Besedoslovje (91 knj. naslovov)
- Zgodovina (90 knj. naslovov)
- Early printings and rare books (22 knj. naslovov)
- Oriental library (259 knj. naslovov)

Fond Jagrove zasebne knjižnice, ki ga hrani Biblioteka SAZU, ni edini v Sloveniji. Še za življenja je Jager podarjal knjige osebam in ustanovam. Več knjig je podaril tudi knjižnici Fakultete za arhitekturo v Ljubljani.

Arhitekt Edvard Ravnikar se je 15. 10. 1947 v pismu zahvalil za prejete knjige.

Tov. D. Omahen, ki je z vami v pismenih stikih, mi je prinesel kup revij in publikacij, za katere ste želeli, da bi se z njimi seznanila naša mladina, ki študira arhitekturo. Ker zaenkrat še zelo malo vemo o modernem urbanizmu, moderni gradbeni tehniki, materialih in o novih delih, smo posebej hvaležni, da smo dobili vaš dar. ... Vse zvezke bomo hranili v svoji knjižnici in opremili s posebnim žigom 'Dar Johna Jagra'.⁷

V pismu knjižničarja, študenta arhitekture, Draga Sevnika Ivanu Jagru 24. 3. 1951 je nekaj več podatkov o podarjenih knjigah.

S tem pismom se oglašam in zahvaljujem knjižničar Fakultete za arhitekturo na Cojzovem grabnu. Že tri leta delam v naši knjižnici, ki se je osnovala že pred drugo svetovno vojno, vendar takrat životarila, danes pa je predvsem z vašimi darili močno napredovala in lahko rečem, da vsebuje že mnogo raznovrstnih stvari iz področja arhitekture.

Z velikim veseljem pregledujem in vpisujem revije, ki jih vi poklanjate našemu prof. Ravnikarju, on pa jih da na razpolago knjižnici, kjer so dostopne vsem študentom, da spoznavajo sami in pod vodstvom profesorjev, kaj je dobro in kaj je slabo v arhitekturi. ...

Sedaj urejujemo v okviru danih možnosti »kotiček Johna Jagra«, kjer je že zbran vaš velikodušni dar, lepo sortiran in inventariziran. Dovolite mi, da vam iskreno povem, da vas že vsi študentje na Grabnu dobro poznajo in se dnevno oglašajo v knjižnici z besedami : »Dajte mi prosim nekaj, kar je poslal arhitekt Jager.« Tudi zunanje obiskovalce privlačuje novejša arhitektonska literatura. Vsi v praktičnem delu uporabljamo izkušnje modernega sveta, jih v okviru možnosti prilagujemo in tako spopolnujemo naše znanje. ...⁸

---

⁷ ZIJ, Biografsko gradivo, R 51/XXXVIII-10:1-1, Ravnikar Edvard, Gradivo in Ravnikarjeva pisma Jagru.

⁸ ZIJ, Biografsko gradivo, R 51/XXXVIII-10:3, Ravnikar Edvard, Gradivo in Ravnikarjeva pisma Jagru.

Literaturo je pošiljal tudi tedanji vladi Ljudske republike Slovenije. V korespondenci med Tiskovnim uradom Predsedstva vlade LRS in Ivanom Jagrom je ohranjenih 6 pisem.⁹

Pismo 2. 5. 1947:

Z veseljem odpiramo vaše pošiljke, ki nam prinašajo za nas dragocene in zanimive revije. Strokovne revije o arhitekturi in gradnji cest in drugih tehničnih objektov odstopamo takoj ministrstvu za gradnje Slovenije, ker jim zelo prav pridejo. ...

Pismo 17. 10. 1947:

Nepresušno nam doteka iz vašega vira tok dragocenih publikacij za naše izsušene knjižnice in ustanove. Poslane publikacije smo takoj odstopili naprej po potrebi. Predvsem največ gradbenemu ministrstvu, kjer jih inženirji takoj praktično rabijo pri novo-gradnjah, dalje publikacije o kmetijstvu Ministrstvu kmetijstva in revije o ribolovu uredništvu mesečnika Lovec. Knjigo Machinery's handbook smo pa odstopili strojnemu oddelku tehnične fakultete.

Najbolj se interesirajo za vas mladi arhitekti na naši univerzi, ker jim je profesor Plečnik pripovedoval o vas, ker sta baje skupaj študirala na dunajski univerzi. Zbirajo vaše revije o arhitekturi in so ustanovili poseben kotiček Ivana Jagra na svojem oddelku namenjen izkjučno publikacijam o arhitekturi, katere vi pošiljate. ...

Tudi Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je namenil nekaj knjig še za časa življenja. Fran Ramovš, predsednik Akademije med letoma 1950 in 1952, se Jagru zahvaljuje v dveh pismih.¹⁰

Pismo 16. 6. 1950:

Kolega arh. J. Plečnik je poslal naši akademiji izvod dela 'Uses of Plants by the Chippewa Indians', ki ga je spisala Frances Densmore l. 1928.

Lepo se Vam zahvalim za ta poklon, ki je po rariteti dragocen prinos k naši biblioteki kakor še posebej za Vašo uslugo in naklonjenost, ki jo kažete do naših domačih znanstvenih inštitucij.

Pismo 12. 5. 1951:

Zahvaljujem se vam za poslane knjige, ki so vse prišle v našo knjižnico. Po vaših opombah se vidi, da z zanimanjem zasledujete nekdanje in sedanje dogodke

---

⁹ ZIJ, Biografsko gradivo, R 51/XL-8,1, Predsedstvo vlade LRS, Tiskovni urad – Ivanu Jagru.

¹⁰ ZIJ, Bibliografsko gradivo, R 51/XL -2,2-1.

po svetu, a to vedno z mislijo, ki vas veže na domovino. Saj tudi tamkaj z lastnim peresom, svetom in sicer skrbite za čast slovenskega imena med tujerodci, zato pričajo med drugim spisi zgodovinarice Grace Lee Nute, ki Slovence na častnem mestu omenja.

Knjiga *Uses of plants by the Chippewa Indians*¹¹ avtorice Frances Densmore (1867–1957) je izšla v Washingtonu 1928, kot separat Forty-fourth Annual report of the Bureau of American Ethnology. Je temeljna raziskava etnobotanike, zdravilstva in prehrane Očipvejcev v Severni Ameriki. Knjige nisem zasledila v drugih slovenskih knjižnicah.

Uporaba rastlin Očipvejcev obsega znanje in uporabo naravnih virov v njihovem okolju. Študija ima dve fazi, razlago uporabe rastlin za zdravljenje in izdelavo urokov in pesmi, ki so jih peli, da je bilo zdravljenje bolj učinkovito. Pesmi so bile posnete med Očipvejci, ki so prinesli tudi primerke rastlin in razložili njihovo uporabo.

V knjigo je vložen časopisni izrezek članka iz Minneapolis Sunday Tribune (23. 10. 1949) z naslovom: *Songs the Indians taught her*, avtorja Jaya Edgertona (Minneapolis Tribune staff writer). Članek govori o Frances Densmore, pod njeno fotografijo je Jagrov pripis: Osebno poznam to nabiralko in pisateljico.¹²

Zapuščino arhitekta Ivana Jagra je Akademija dodelila Biblioteki SAZU. Gradivo je uredila bibliotekarska svetovalka Ana Koblar Horetzky. Knjižna zbirka obsega 1469 inventariziranih knjižnih enot oziroma 1074 naslovov knjig s postavitvijo po tekoči signaturni številki kot corpus separatum in je shranjena v prostorih Biblioteke.

*Jagrova knjižnica je tip zasebne knjižnice, urejene po vsebini. Seznam, ki smo ga dobili skupaj s knjigami, nam je pri urejanju služil za prvo orientacijo. Pri odločitvi, da bomo ohranili prvotno ureditev knjig, sta nas vodila dva motiva: pietetni odnos do darovalca in perspektiva bodoče 'Jagrove sobe' ... Tako kot so knjige danes z majhnimi korekturami postavljene po danem zaporedju, t. j. osebni presoji prvotnega lastnika ...*¹³

Popis knjižnice je sestavljen po področjih, glede na prevladujočo vsebino, ki jo posamezna knjiga obravnava:¹⁴

¹¹ Biblioteka SAZU, sig. II 6231.

¹² Biblioteka SAZU, sig. II 6231.

¹³ ANA KOBLAR - HORETZKY, Zapuščina Ivana Jagra, 1. Knjižnica, *Objave Biblioteke SAZU* 2, Ljubljana 1977, str. VII.

¹⁴ Podroben popis knjižnice z navedbo avtorja, naslova ter krajem in letnico izida je objavljen v KOBLAR - HORETZKY 1977 (kot op. 13), str. 2-57.

I. Splošno:

- 1) Knjižnični katalogi in bibliografija (10 naslovov)
- 2) Muzejski in razstavni katalogi (72 naslovov)
- 3) Društvena poročila in statuti (10 naslovov)

II. Domoznanstvo:

- 1) Domoznanstvo Evrope (36 naslovov)
- 2) Domoznanstvo Azije (39 naslovov)
    Kitajske in sosednjih dežel (100 naslovov)
    Japonske (36 naslovov)
- 3) Domoznanstvo Amerike (11 naslovov)
- 4) Svetovna potovanja in ekspedicije (18 naslovov)

III. Geografija:

- 1) Splošna geografija (13 naslovov)
- 2) Zemljepis Evrope in Azije (15 naslovov)

IV. Narodopisje (46 naslovov)

V. Verstvo in teologija (36 naslovov)

VI. Zgodovinske vede:

- 1) Prazgodovina in arheologija (55 naslovov)
    Etruščani (17 naslovov)
- 2) Zgodovina starega veka (38 naslovov)
- 3) Svetovna zgodovina (14 naslovov)
- 4) Zgodovina Evrope (45 naslovov)
    Zgodovina Jugoslavije (19 naslovov)
- 5) Zgodovina Azije (22 naslovov)
    Zgodovina Kitajske (35 naslovov)

VII. Jezikoslovje

- 1) Slovarji (26 naslovov)
- 2) Splošno in primerjalno jezikoslovje (25 naslovov)
- 3) Slovanski jeziki (41 naslovov)
    Slovenščina (15 naslovov)
- 4) Etruščanski jeziki (6 naslovov)
- 5) Kitajščina in japonščina (9 naslovov)
- 6) Ostali jeziki (14 naslovov)

VIII. Književnost

- 1) Klasična književnost (11 naslovov)
- 2) Angleška in ameriška književnost (13 naslovov)
- 3) Francoska književnost (3 naslovi)
- 4) Slovanska književnost (10 naslovov)
    Slovenska književnost (8 naslovov)
- 5) Kitajska in japonska književnost (19 naslovov)
- 6) Ostale književnosti (4 naslovi)

IX. Likovna umetnost

- 1) Splošno (47 naslovov)
- 2) Arhitektura in urbanizem (70 naslovov)
- 3) Kiparstvo (11 naslovov)
- 4) Slikarstvo in grafična umetnost (19 naslovov)
- 5) Numizmatika (1 naslov)
- 6) Umetna obrt
    Obdelava kovin in draguljarstvo (4 naslovi)
    Keramika (20 naslovov)
    Notranja oprema in dekoracija (4 naslovi)

X. Gledališče (2 naslova)

XI. Matematika (3 naslovi)

XII. Uporabne vede (7 naslovov)

Jager je svojo knjižno zbirko imenoval študijska knjižnica (Study library). Njegovo zanimanje obsega različna področja in vede. Tematika knjižne zbirke se časovno ujema ali navezuje na določeno obdobje njegovega življenja in delovanja. Posvečal se je arhitekturi, paleografiji, jezikoslovnim študijam, proučeval je kulturne vplive in migracijske tokove ljudstev Evrope in Azije. Zanimale so ga tako prazgodovina in izumrla ljudstva na tleh Evrazije kot tudi sodobna zgodovina narodov in način življenja različnih etničnih skupin.

Posebej se je posvečal etnogenezi Slovencev, ki jo je navezoval na raziskovanje etruščanske zgodovine in etruščanske pisave. Del knjižne zbirke z jezikoslovno tematiko, zgodovino in etnologijo slovanskih narodov ter knjige o Etruščanih nosijo ekslibris Verturian research Library. Poleg nalepke z ekslibrisom ponavadi pripiše še svoj naslov in podpis: 6 Red Cedar Lane, Minneapolis, Minnesota, U.S.A.; John Jager. Nekatere knjige imajo na naslovnih straneh tudi žig z njegovim imenom in naslovom.

Zanj je značilno, da je knjige uporabljal kot študijski pripomoček. Na robove strani ob besedilu ali na prazne liste v knjigi in na priložene listke si je zapisoval svoje študijske izsledke (največ v etruščanski pisavi). Pisal je tudi v angleškem in slovenskem jeziku.

Zapisoval si je ocene in mnenja ob dotični vsebini. Besedilo je navezoval na svoja stališča in predhodne raziskave ter označeval pomembna mesta v tekstu. V zvezi s svojimi opombami in zapisi v knjigah piše v eni izmed knjig:

I save in the marginal notes of my own books the scraps of opportunity in accumulation and systematization of my thought processes and my responses while reading. They are the accounts of my free expression and not made with the intention to enlighten other people. J.J. January 1927.^{15, 16}

Preliminarne strani je večkrat uporabil za dokumentiranje pridobitve knjige. Včasih so med listi vloženi časopisni izrezki s tematiko, ki se navezuje na vsebino knjige. V dnevnem časopisju je sledil predvsem vsemu, kar je bilo novih odkritij na področju etruščanske zgodovine. V knjige so vstavljeni tudi knjižni katalogi založb in odrezki pisemskih ovojnic z njegovim naslovom in naslovom založbe, kjer je knjigo naročil. Ponekod so pripisani sezname knjig s cenami.

V vsako knjigo je bil že pri prevzemu zapuščine vložen ročno izpisan kataložni listek, ki vsebuje naslov knjige, avtorja, izdajatelja, kraj in leto izida.

Prve signirane knjige iz knjižnice Ivana Jagra so večinoma označene z ekslibrisom Verturian research library. V svojih raziskavah je želel dokazati, da so Etruščani predniki Slovencev. V času Avstro Ogrske monarhije je izkusil nemško hegemonijo. Njegov odklonilen odnos do nemštva se je med prvo in drugo svetovno vojno še utrjeval. V svoji domoljubni vznesenosti je vseskozi, naj bo v domovini ali v času svojega bivanja v ZDA, poskušal dokazati in povezati etnogenezo Slovencev z Etruščani in s tem utrditi slovensko samozavest in identiteto.

Njegovo raziskovanje se navezuje na tako imenovano venetsko teorijo, ki ima danes še vedno svoje privrženice, vendar je bila s strani strokovnih krogov v devetdesetih letih ovržena. Venetska teorija zagovarja stališče, da so bili Praslovani na tleh srednje Evrope avtohtono ljudstvo in so konec drugega tisočletja pred našim štetjem izoblikovali kulturo žarnih grobišč. Veneti naj bi bili neposredni

¹⁵ Biblioteka SAZU, sig. 101301/1.

¹⁶ *Ob branju sem v opombah ob robu v svojih knjigah ohranil priložnostne zapiske, ki so nastali ob zbiranju in sistematičnem urejanju mojih miselnih procesov in odgovorov nanje. So obračuni mojega svobodnega izražanja in jih nisem naredil z namenom, da bi poučeval druge ljudi. J.J. Januar 1927*

predniki Zahodnih Slovanov. Njim naj bi pripadali tudi Slovenci na današnjem ozemlju.¹⁷

Navajam nekaj zanimivih primerov in redkih izdaj iz Jagrove knjižne zbirke, ki se navezujejo na Jagrove raziskave primerjalnega jezikoslovja in izvora Slovencev.

Na naslovni strani knjige *Les Celtes dans les vallées du Pô et du Danube*¹⁸ avtorjev Alexandra Louisa Josepha Bertranda (1820-1902) in Salomona Reinacha (1858–1932), izdane leta 1894, Jager pripiše:

In ko so strašni ti znanstveniki na veliko razrivali po zemljah naših prednikov – prisvajavači si vse v prilog svoje ...? – vede sloneče na negaciji prvotnišja Slovenov stare Evrope ...

Bilo je opravljeno veliko delo v svetu mednarodne učenosti – Samo Dav. Trstenjak, M. Caf, in še nekaj drugih so jim šli navzkriž, in še je so domači naši c. kr. izpridenci pomagali potisniti v ozadje ... za vselej .

Pa je napočil dan nove vere in delali bodo mladi v velikem obsegu, da se končno pravično razjasni prastarina našega človeka v teh krajih, kjer si Galoman – Kelt, Grko-Roman, Indo-German zidali svoje izvore na kosteh in starinah naših dedov, po Gradiščih.

Knjiga, ki je Jagru veliko pomenila, je *Pythéas de Marseille et la géographie de son temps* Joachima Lelewela (1786–1861), izdana v Parizu leta 1836.¹⁹ Pytheas iz Massalia (Marseilles) (ok. 300 pr.n.št.) je bil grški geograf in popotnik, ki je prvi opisal področje zahodne Evrope, vključno z Britanskim otočjem. Jagrova opomba na preliminarni strani:

Dear Billy – some of my notes cannot be replaced if this work is lost. They pin down the tribe of [...] Europe 340 b.c.

The first knowledge of Britain Hibernia

A master work of great Lelewel

*This another one of my holly books. Which please peruse with care and conveniently return.*²⁰

¹⁷ ANDREJ PLETERSKI, Veneti naši davni predniki: Znanstvena metoda, po kateri bi utegnil biti Jezus Kristus Slovenec, *Arheo* 10, Ljubljana 1990, str. 57.

¹⁸ Biblioteka SAZU, sig. 100901.

¹⁹ Biblioteka SAZU, sig. 100821.

²⁰ *Dragi Billy – nekatere od mojih opomb se ne bo dalo nadomestiti, če bo to delo izgubljeno. Določajo pleme [...] Evrope l. 340 p. K. Prvo znanje o britanski Hibernii. Mojstrsko delo velikega Lelewela. To je še ena od mojih svetih knjig. Prosim, da jo previdno pregledaš in nato vrneš.*

O Etruščanih in etruščanskem jeziku je v Jagrovi knjižnici 23 naslovov. V delu *Atti del Congresso internazionale etrusco* iz leta 1928²¹ pripiše na naslovno stran:

About Novilara and Trombetti. Glej stran 223. Pot po kateri se pride do dna skrivnosti. Kot so moja lastna opazovanja dokazala.

Na listu, vpetem v knjigo, pa: *To je važen list ... kakšni so še ostanki v teh hribih, jezik, govori! Pravijo toponomastika prelatina.*

V knjigi *The cities and cemeteries of Etruria*²² avtorja Georgea Dennisa (1814–1898), izdani v Londonu leta 1878, na preliminarni strani pripiše:

Pazi na prestave in opazke, katere sem bilježil po knjigi. Čuvaj blago, ki me je stalo mnogo časa – da ne pogine v nepoklicanih rokah.

Med redkimi knjigami z majhno naklado je delo *A disquisition upon Etruscan vases, displaying their probable connection with the shows at Eleusis, and the Chinese feast of lanterns, with explanations of a few of the principal allegories depicted upon them ...*^{23, 24} avtorja Jamesa Christieja (1773–1831), izdana leta 1806. Na preliminarni strani pripiše:

Recived from London, Jan. 15. 1926

The name of this most learned and selfefacing author is James Christie, as marked by antiquarians in London, on this page, in pencil.

On the title page adjoiningly notes made in pencil:

.) top margin: Only 100 copies printed

.) on the right center margin: by James Christie²⁵

Prav tako označuje knjigo *The evolution of Chinese writing, the inaugural lecture of the Michaelmas term of the School of Chinese*, October 4th, 1910, avtorja Owen, G. iz leta 1910²⁶ za knjižno redkost:

A rare monograph an identical copy of which I gave for the [...] Collection.²⁷

²¹ Biblioteka SAZU, sig. 100826.

²² Biblioteka SAZU, sig. 100977/1.

²³ Biblioteka SAZU, sig. II 100865.

²⁴ Študija o etruščanskih vazah, ki razkriva njihovo verjetno povezavo s predstavami v kraju Eleusis in s kitajskim praznikom lampijonov, in vključuje razlage nekaterih glavnih alegorij o njih.

²⁵ Prejeto iz Londona, 15. januarja 1926

Ime tega izredno učenega in skromnega avtorja je James Christie, kot so označili starinarji v Londonu, na tej strani, s svinčnikom.

Na naslovnici so dodane opombe s svinčnikom:

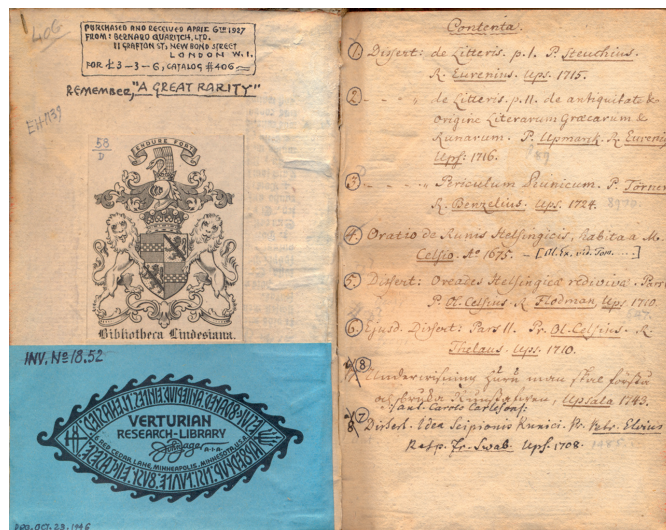
.) gornji rob: samo 100 natisnjenih kopij

.) sredina desnega roba: od Jamesa Christieja

²⁶ Biblioteka SAZU, sig. 101819.

²⁷ Redka monografija, popolnoma enak izvod sem dal za [...] zbirko.

Slika 3
**Historiolae literariae
 de literis z Jagrovim
 exlibrisom in pripisi.**

V zbirki je več knjig o runah. Jager raziskuje podobnost in sorodnost run z etruščansko pisavo. Delo *Historiolae literariae de literis*²⁸ avtorjev Johanna Steuchiusa in Jönsa Jakobsona Eureniusa (1688–1751), izdano v Uppsali leta 1715, je pisano v latinščini, na priloženem, zloženem listu so s predmeti ilustrirani runski napisi. Na preliminarni strani Jager knjigo označuje kot veliko redkost: *Remember, A great rarity*.

Knjiga *Handbook of the old-northern runic monuments of Scandinavia and England*²⁹ avtorja Georgea Stephensa (1813–1895), iz leta 1884, je gosto popisana z Jagrovimi opombami in jezikoslovnimi študijami. V knjigo so vloženi tudi izrezki iz časopisov o runah, fotografija in knjižica z opisom najdbe: *The Kensington runestone, 1362–1938*. Prilepljena je tudi dobavnica za knjigo: *William Downing, bookseller and publisher, Birmingham, 11th May 1923*.

Obsežnejša je tudi literatura s tematiko slovanskih jezikov. Slovanska filologija je v času romantike s Kopitarjem in Miklošičem starocerkvenoslovansko pismenstvo uvrščala v slovensko slovstveno preteklost. Jager ima v svoji knjižnici več del za primerjalni študij jezikoslovja. *Ostromirovo Evangelie* 1056–1057 g.³⁰ je fototipografska izdaja starocerkvenoslovanskih rokopisov iz leta 1889, izdana v St. Peterburgu.

²⁸ Biblioteka SAZU, sig. 101691/2.

²⁹ Biblioteka SAZU, sig. II 100873.

³⁰ Biblioteka SAZU, sig. II 101047.

Slovar starocerkvenoslovanščine, grščine in latinščine je Fran Miklošič (1813–1891) izdal leta 1850: *Lexicon linguae slovenicae veteris dialecti*³¹. Na naslovni strani je Jager pripisal zanimiv podatek o nakupu: *This book I purchased through Leipzig (Germ.) in July 1923 for 250000 mark plus 18000 mark exportduty. Isur. Etc.*³²

Jager je junija leta 1901 odpotoval na Kitajsko in Japonsko ter januarja 1902 pripotoval v ZDA, kjer se je stalno naselil. Njegovo potovanje v Peking je bilo sicer službeno, vendar ga je v tujino vodila tudi želja po spoznavanju sveta. Tako je potovanje izkoristil tudi za seznanjanje z navadami in življenjem ljudi. Večji del Jagrove knjižnice obsega literatura z vzhodnoazijsko tematiko. Veliko je potopisov po Kitajski in Japonski. Knjige s kulturno zgodovinsko tematiko vsebujejo fotografije, ki same po sebi predstavljajo posebno vrednost. To so posnetki vsakdanjega življenja, prizori z ulic, pri delu na polju, delo obrtnikov, prizori družinskega življenja, noša, posnetki pokrajine ter sakralne in profane arhitekture. Tovrstne knjige imajo širok časovni razpon izdaj, od 17. do 20. stoletja, največji delež pa pripada 19. stoletju. Pisci teh del so predvsem Evropejci, ki so si zapisovali vtise s potovanj, nadalje uslužbenci diplomatskih predstavništav, trgovci, vojaki, profesorji jezikoslovja in misionarji.

Misionarji jezuitskega reda so imeli predpisano obliko korespondence z redovnim vodstvom, kjer so poleg verskih zadev pisali tudi o etničnih značilnostih, šegah in nasploh o življenju domačinov v misionih. Tako so v 16. stoletju nastajale knjige, ki so bile namenjene tudi posvetni javnosti.³³

Louis Le Comte (1655–1728), jezuitski misionar Katoliške cerkve na Kitajskem, je leta 1696 v Parizu izdal knjigo *Nouveaux memoires sur l'état présent de la Chine*. V zbirki imamo tretjo izdajo v angleškem prevodu, ki je izšla v Londonu 1699: *Memoirs and observations topographical, physical, mathematical, mechanical, natural, civil, and ecclesiastical made in a late journey through the empire of China and published in several letters ...*³⁴

Delo je primer tovrstne literature 17. stoletja. V uvodu našteje tudi pisce, ki so pred njim pisali o Kitajski, od Marca Pola (1254–1324) do svojih sodobnikov.

³¹ Biblioteka SAZU, sig. II 101104.

³² *To knjigo sem kupil preko Leipziga (Nemčija) julija 1923 za 250 000 mark, plus 18 000 mark za izvozno carino, zavarovanje, itd.*

³³ ZMAGO ŠMITEK, *Srečevanja z drugačnostjo, slovenska izkustva eksotike*, Radovljica 1995, str. 88.

³⁴ Biblioteka SAZU, sig. 101324.

Jagrova najljubša knjiga je bila kitajsko klasično delo *The Shu King*, or the Chinese historical classic (being an authentic record of the religion, philosophy, customs and government of the Chinese from the earliest times), izdano v Londonu, v prevodu Waltherja Gorna. Delo vsebuje izbor starih kitajskih besedil, ki jih je zbral in sestavil Konfucij (551–479 pr.n.št.). Uvrščena je med biografsko gradivo in ne v knjižno zbirko.³⁵

Drugo pomembno kitajsko klasično delo je *Ji-king*. V zbirki je angleški prevod iz leta 1892, izdan v Londonu, avtorjev Terriena de Lacouperieja in Alberta Etienna Jeana Baptista z naslovom: *The oldest book of the Chinese, the Yh-king, and its authors*.³⁶ Prvič je v krajši vsebini izšla v *Journal of the Royal Asiatic society* leta 1882/83. Izdan je bil samo vol. 1: History and method. Kasneje ni bilo več ponatisov.

The Yh-King je prva izmed knjig cerkvenih predpisov in zakonov (canonical books), ki je nastala na osnovi prepisov in priredb starejših dokumentov iz 12 st. pr. n. št. Tako imenovana 'najstarejša kitajska knjiga' temelji na zelo starih virih, o pomenu katerih je samo na Kitajskem obstajalo več kot 2200 razlag.

Na eni od strani nam Jager z zapisom razkriva svoj pogled na stike in razmerja med različnimi kulturami. Jasno izraža svoje neevropocentrično stališče do drugačnih in drugih kultur. Zapis je datiran z 22. 1. 1926:

'The Yh-king as the Shu-king are truly the greatest literature of the world. They are apt to deliver the lessons of ages to the selfcentered and over arrogant present-day-ists, telling us the chinese have no capacity for selfgovernment. While I write this, 57 (fifty-seven) Churchill's war-craft are anchoring on the Yang-tse to prevent chinese to unite their foreigner-torn country and abolish the yoke of shame put on their navy by the civilization. -- Know that nor Churchill, nor Kellogg nor Mussolini ever read one line of Shu-king -- do not wonder than!! -- Wishing the chinese nation all of success, due to elementary moral preponderance of their heroic stand versus the 'predatory civilization' of our day.

*This 'first uncivilized' means that they were first non-predatory -- in our own times the civilisation means political agrandisement and aggression -- the argument of material force over the reason of true and tolerant justice. The most predatory we worship as the most civilised!*³⁷

³⁵ ZIJ, Biografsko gradivo, II B.

³⁶ Biblioteka SAZU, sig. 101301/1.

³⁷ 'Kralj Yh in Kralj Shu' sta res največji svetovni literaturi. Primerni sta, da o dolgi starosti podučita samoljubne in preveč domišljave današnje ljudi, ki nam pripovedujejo, da Kitajci nimajo možnosti za politično samostojnost. Medtem ko to pišem, 57 (sedeminpetdeset) Churchillovih vojnih

Nadalje je v zbirki pomembno delo avtorja Daisetza Teitara Suzukija (1870–1966) *A brief history of early Chinese philosophy*³⁸ iz leta 1914. Delo je izšlo v Londonu in je prvotno izhajalo v nadaljevanjih v letih 1907/1908 v časopisu *The Monist*.

V Šanghaju je bila 1902 leta izdana knjiga o kitajski literarni zgodovini *Notes on Chinese literature with introductory remarks on the progressive advancement of the art; and a list of translations from the Chinese into various European languages* by Alexander Wylie (1815–1887).³⁹

V uvodu avtor omenja različne izdaje bibliografij o Kitajski. Prevode kitajskih del v evropske jezike so najprej izdajali z izborom po tematiki in so zelo redki. Seznam kitajskih del v Kraljevi knjižnici v Parizu, z naslovom *Catalogus librorum bibliothecae regiae Sinicorum*, ki ga je uredil Fourmont,⁴⁰ se omenja kot prvi popis, vendar je bil nezanesljiv, s precej napakami. Dodan mu je *Linguae Sinarum Grammatica* iz leta 1742. To delo je izšlo še pred izdajami spominov misionarjev in pred izidom dela *Histoire générale de la Chine, ou Annales de cet empire*, avtorja Joseph-Anne-Marie de Moyriac de Mailla (1669–1748), ki opisuje obdobje med letoma 2953 pr. n.št. do leta 1780. Nato navaja še ostale večje zbirke kitajskih in japonskih del, knjižne izdaje seznamov rokopisov in bibliografij v evropskih knjižnicah in muzejih, nastalih do tedanjega časa. Pregled zaključuje z: *Such are the principal works as far as I know, that have been written on Chinese bibliography, in European languages. ... The books named are but a small selection from the mass; and anything like a complete list of the native literature is a work that still remains to be accomplished*.⁴¹

ladij pristaja na Yangtseju, da bi preprečili Kitajcem, da povežejo svojo deželo, ki so jo tujci razdelili, in da odpravijo sramotni jarem, ki ga je naložila civilizacija njihovemu ladjevju. — Zavedam se, da niti Churchill, niti Kellogg niti Mussolini niso prebrali niti ene vrstice Kralja Shuja. — zato se ne čudite! — Kitajskemu narodu želim veliko uspeha, zaradi pomembne moralne teže njihove herojske države do današnje 'roparske civilizacije'.

Izraz 'najprej necivilizirani' pomeni, da v začetku niso bili roparski — v današnjem svetu pomeni civilizacija politično ekspanzijo in agresijo — argument materialne sile nad razlogom resnične in strpne pravice. Najbolj roparske častimo kot najbolj civilizirane!

³⁸ Biblioteka SAZU, sig. 101351/7.

³⁹ Biblioteka SAZU, sig. 101343.

⁴⁰ Etienne Fourmont (1683–1745), francoski orientalist, s psevdonimom Rabbi Ismaël Ben-Abraham je zbiral gradivo, ki so mu ga pošiljali misionarji. To je bil prvi knjižnični katalog sinologije do leta 1816.

⁴¹ Kolikor vem, so to najpomembnejša dela o bibliografiji Kitajske, ki so bila napisana v evropskih jezikih ... Navedene knjige so samo izbor iz množice; in kar se zdi kot popoln seznam domače literature, je le delo, ki ga bo treba dokončati.

Omenja še zgodnje izdaje jezuitskih misionarjev: *A Chinese tract without date, entitled Shing keaou sin ching, Evidences of the Holy Religion, signed by two native converts as the authors, gives a series of short notices of all the Jesuit missionaries to China, down to the year 1681; with the several publications issued by each.*⁴² Delo je prevedel v latinščino Philip Couplet leta 1687, kar Wylie označuje za pomemben mejnik. ... *This has given me a clue to the authors of most of the books published by the Jesuits within that period.*⁴³

Pri nabavi knjig je Jager izbiral med avtorji, ki na čim bolj avtentičen način opisujejo življenje posameznih narodov in etničnih skupin.

Knjiga *Across China on foot, life in the interior and the reform movement* avtorja Edwina Johna Dingla⁴⁴, izdana v New Yorku leta 1911, vsebuje veliko fotografij vsakdanjega življenja v vaseh, pri delu (oranje riževih polj), na tržnici, prizori s pogreba, pri ribolovu, sušenje perila ipd.

V uvodu knjige *Social life of the Chinese, a daguerreotype of daily life in China* avtor Justus Doolittle, v razširjeni izdaji in v uredništvu Edwina Paxtona Hooda (1820–1885), pravi:⁴⁵

*The author of this work introduced it to his readers, when first published,*⁴⁶ *by the following prefatory remarks:*

*The reader is invited to the perusal of an original work on the inner life of the most ancient and populous, but least understood and appreciated of nations. In it an attempt is made to describe many of their singular customs and opinions relating to almost all subjects of interest, and also to give their own explanation of the origin or the rationale of some of them. If an undue colouring or prominence has been given to any custom, or a false statement has been made in regard to any subject, no one will regret it more sincerely than the Autor.*⁴⁷

⁴² *Razprava o Kitajski, brez datuma, z naslovom Shing keaou sin ching, Pričevanja o Sveti veri, s podpisom dveh domačih spreobrnjencev kot avtorjev, z vrsto kratkih zaznamkov vseh jezuitskih misionarjev na Kitajske do leta 1681; skupaj s publikacijami vsakega od njih.*

⁴³ *To mi je bilo vodilo do avtorjev večine knjig, ki so jih izdali jezuiti v tem obdobju.*

⁴⁴ Biblioteka SAZU, sig. 101355.

⁴⁵ Biblioteka SAZU, sig. 101362.

⁴⁶ Prva izdaja iz leta 1865.

⁴⁷ *Ko je bila knjiga prvič izdana, jo je avtor bralcem predstavil z naslednjim uvodnim komentarjem:*

Bralca vabim, da skrbno prebere originalno delo o duhovnem življenju najstarejšega in najbolj gosto naseljenega, a tudi najmanj razumljenega in najmanj cenjenega naroda. Knjiga poskuša opisati večino njihovih edinstvenih običajev in mnenj o skoraj vseh zadevah, ki jih zanimajo, in tudi dati njihovo razlago o izvoru ali temeljnemu vzroku nekaterih od njih. Če je bila dodana običajem neprimerna barvitost ali pomembnost oziroma če je bilo v zvezi s katerokoli zadevo izrečenega kaj neresničnega, bo to najbolj iskreno obžaloval prav avtor.

Knjiga je izšla v Londonu leta 1868 s 150 ilustracijami na 633 straneh in govori o šegah in družbenem življenju na Kitajskem.

Potopis, ki opisuje bivanje med mongolskimi plemeni med Sibirijo in Kitajsko, *Among the Mongols* avtorja Jamesa Gilmourja (1843–1891),⁴⁸ iz leta 1888 v uvodu navaja svoja metodološka izhodišča:

*Knowledge of the language and familiarity with the people, combined with carefulness of observation and caution of statement, lead me to believe that the information contained in the book is correct and reliable.*⁴⁹

Vsakdanje življenje na ulicah Yokohame, družinsko življenje, japonsko gledališče in podobno opisuje knjiga *The Japs at home*⁵⁰ avtorja Douglasa Brooka Wheeltona Sladena (1856–1947) iz leta 1892. Avtor v uvodu pravi:

*In my months of wandering about the streets and lanes of Japan, I kodaked with camera and pen a few phases of Japanese life, wich I here present that you may see The Japs at home as I saw them. ... Whatever stuck me as interesting or amusing I noted down on the pad affixed to the top of my kodak-case ...*⁵¹

Posebnost je knjiga v japonskih pismenkah s priloženim listkom v angleščini: *Japanese dictionary*.⁵² Na knjigi je podpis S. Natkuoka, ki je knjigo daroval Jagru. Na hrbtu naslovne strani je nalepljen listek:

Natkuoka je po završenih študijah na Japonskem popolnjeval svoje študije na Univerzi v Minneapolisu. Ko se je vračal je v slovo podaril to knjižico J. Jagru – okoli 1920 leta.

V knjižni zbirki je tudi geografski leksikon Kitajskega imperija iz leta 1908 *Comprehensive geography of the Chinese Empire and dependencies*,⁵³ v angleškem prevodu je bil izdan v Šanghaju (orig. naslov *Géographie de l'Empire de Chine*, iz leta 1905), avtorja L. Richarda. Zadnji ponatis je izšel v Washingtonu leta 2001. Leksikon vsebuje demografski opis in geografsko razdelitev s pripadajočim značilnim industrijskim proizvodom.

V knjigi *Sand – buried ruins of Khotan, personal narrative of a journey of*

⁴⁸ Biblioteka SAZU, sig. 101323.

⁴⁹ Znanje jezika in dobro poznavanje ljudi, povezano s pazljivim opazovanjem in previdnostjo pri izjavah, sta me prepričala, da so informacije v knjigi pravilne in zanesljive.

⁵⁰ Biblioteka SAZU, sig. 101298.

⁵¹ Po mesecih tavanja po ulicah in cestah Japonske sem s kamero posnel in s peresom opisal nekaj faz v življenju Japoncev, ki Vam ga zdaj predstavljam, da bi tudi Vi, tako kot jaz, spoznali, kako živijo Japonci doma ... Karkoli se mi je zdelo zanimivo ali zabavno, sem zapisal na ovitek škatlice za kodak film ...

⁵² Biblioteka SAZU, sig. 101387.

⁵³ Biblioteka SAZU, sig. 101225.

archaeological and geographical exploration in chinese Turkestan avtorja M. Aurela Steina, ki je izšla v Londonu leta 1904,⁵⁴ je na hrbtu ovojne strani z lepilnim trakom prilepljena ovojnica, v kateri je bilo pismo Dalaj lame,⁵⁵ namenjeno priorju samostana v Pekingu:

*This envelope contains the letter which Dalai Lama wrote to his prior to Peking monastery Soon-chu-soo – 1901. The Fu-Lama gave me this letter and another one, which I gave to the Art library in Minneapolis ca. 1905. Podpis: J. Jager; Minneapolis, Minn., July 1921.*⁵⁶

Frank Brinkley (1841–1912), avtor dela *Japan history, arts and literature* iz leta 1901,⁵⁷ v predgovoru pravi, da je izbral pesmi, ki še niso bile prevedene. Izmed 140 pesmi, objavljenih v tej knjigi, je vključenih 30, ki so ponovno prevedene, ker so imele v prvem prevodu preveč napak.

Zbirka vsebuje tudi bibliografska dela, kot je *A bibliography of the Japanese Empire, being a classified list of all books, essays and maps in European languages relating to Dai Nihon [Great Japan] published in Europe, America and in the East from 1859–93*,⁵⁸ ki jo je sestavil Friedrich Wenckstern. Vsebuje tudi ponatis izdaje iz leta 1859 z naslovom *Bibliographie japonaise depuis le XVe siecle jusque 1959* avtorja Leona Pagesa (1814–1886). Delo je izšlo v Leidnu leta 1910.

Delo *Historical account of discoveries and travels in Asia, from the earliest ages to the present time*⁵⁹ avtorja Hugh Murraya (1779–1846), ki je izšlo leta 1820 v treh delih, vsebuje poleg geografskih odkritij in opisa potovanja tudi pomembne bibliografske podatke. 3. del knjige vsebuje na straneh 487–513 *List of authorities and important works relating to Asia*.

Jager je posebej označeval redke knjižne izdaje. Knjiga *The Chinese soldier and other sketches with a description of the capture of Manila*⁶⁰ avtorja Alfreda Cunninghama (1870–1918) je bila izdana v Hongkongu leta 1902. Avtor knjige je kot dopisnik časopisa *New York paper* opisoval obleganje Manile in je poročal o

⁵⁴ Biblioteka SAZU, sig. 101242.

⁵⁵ IZJ, Biografsko gradivo, R51/XIV. Pismo je bilo priloženo knjigi s sig. 101242 in preneseno v rokopisno zbirko.

⁵⁶ V kuverti je pismo, ki ga je pisal Dalaj Lama svojemu priorju v samostan *Soon-chu-soo* v Pekingu l. 1901. *Fu-Lama* mi je dal to pismo in še eno, ki sem ga izročil Umetnostni knjižnici v Minneapolisu okrog l. 1905. Podpis: J. Jager; Minneapolis, Minn., julija 1921.

⁵⁷ Biblioteka SAZU, sig. 101400/1-8.

⁵⁸ Biblioteka SAZU, sig. 101471/1-2.

⁵⁹ Biblioteka SAZU, sig. 101538/1-3.

⁶⁰ Biblioteka SAZU, sig. 101483.

dogajanju iz svojih izkušenj. Fotografije prikazujejo kitajsko vojsko, vojake pri vajah, eksekucije kaznjencev (piratov) itd.

Na preliminarni strani je Jagrov pripis: *Peking 1901; Knjižna redkost!; A rare sinica Americana?*

Leta 1895 je izšla v tistem času popularna knjiga *The Mikado's empire, a history of Japan, from the mythological age to Meiji era*⁶¹ avtorja Williama Eliota Griffisa (1843–1928) o zgodovini, družbeni kulturi in šegah Japoncev in je bila pomemben vir za spoznavanje in razumevanje japonske kulture na Zahodu.

It is time that a writer treated Japan as something else than an Oriental Puzzle, a nation of recluses, a land of fabulous wealth, of universal licentiousness or of Edenic purity ... It has been well said by a literary critic and reader of all the books on the subject that to write a good history of Japan is difficult, not so much from lack of materials, but from the differences in psychology. This I realize. My endeavor, during eight years' living contact with these people, has been, from their language, books, life, and customs, to determine their mental parallax, and find out how they think and feel.

*The Mikado's Empire was in its day the most popular book on the then-mysterious nation of Japan. Contained here is Part I of William E. Griffis's influential two-volume work. It covers the history and culture of Japan from prehistory to the revolution in Japan that opened the nation to the West and set the stage for Japan's evolution into an industrial and military power. Distinguished by vigorous writing and first-hand knowledge, this book remains an important tool for understanding Western perceptions of Japan.*⁶²

Na hrbtu ovojne strani je pilepljena nalepka: *This book belongs to William C. Gray and is a part of his private library in Oak Park Illinois.*, ter Jagrov pripis:

⁶¹ Biblioteka SAZU, sig. 101536.

⁶² Čas bi že bil, da pisatelj ne opisuje Japonsko samo kot uganko na Vzhodu, kot narod samotarjev, kot deželo bajnega bogastva, splošne razuzdanosti ali rajske čistosti ... Literarni kritik in bralec vseh knjig o njej je dobro rekel, da je težko napisati dobro zgodovino Japoncev, ne toliko zaradi pomanjkanja gradiva, kot zaradi razlik v psihologiji. To sem tudi sam spoznal. V devetih letih živega stika s temi ljudmi sem si prizadeval, da bi iz jezika, knjig, življenja in navad ugotovil njihovo duševno paralakso in spoznal, kako mislijo in čutijo.

Mikadovo cesarstvo je bilo v svojem času najbolj popularna knjiga o takrat skrivnostnem japonskem narodu. Tukaj je prvi del pomembne knjige v dveh zvezkih Williama E. Griffisa. Govori o zgodovini in kulturi Japoncev od prazgodovine do revolucije na Japonskem, ki je odprla ta narod Zahodu in pripravila pogoje za razvoj Japonske v industrijsko in vojaško silo. Knjigo odlikuje močno, izrazito pisanje in prvovrstno znanje, zato bo ostala kot pomemben pripomoček Zahodu za razumevanje Japonske.

Picked by C. G. and pressed it this book about 1885—? See page 145—.⁶³ Ko odpremo knjigo na tej strani, je tu vložena štiriperesna deteljica – simpatična podrobnost, ki veliko pove o Jagrovem značaju, veliki natančnosti in njegovi ljubezni do narave. Tudi v več drugih knjigah zasledimo posušene, dobro ohranjene drevesne liste, rastline in rože, torej je Jager uporabljal knjige tudi za stiskanje rastlin in morda je izdeloval tudi herbarij.

Posebnost je knjižica malega formata (8×13), ki jo sestavlja 18 lističev z ovojem, spetih z elastiko, delo J. Jagra, z napisom na ovojni strani *Kitajski modri izreki; priobčil Ivan Jager, Minneapolis, 1902*,⁶⁴ na prvi strani: *Chinese wise sayings – (18 cards)*

*From my notes made in Slovenian in Peking China, during »lectures in chinese«, given by my good friend Chhao-Dzyu-Chuan ... and published in the »Amerikanski Slovenec«, the first slovenian weekly in the U.S. started in Tower Minn. by Baraga. Ojipwe, Missionaries, ...*⁶⁵

Pregovori so pisani v slovenščini, izrezki iz časopisa pa nalepljeni na karton in sestavljeni v knjižico: *Za časa svojega lanskega bivanja v sredini Nebeškega cesarstva, vzbudil mi je moj učitelj Kao Jen-Lin zanimanje za kitajske pregovore in druge posebnosti, na katerih je tako bogata ta dežela. V družbi kitonosnih svojih prijateljev, osobito v oni, ruski govorečega Čao Dz ju-Čuana, zapisoval sem marsikaj v svoj dnevnik, iz katerega priobčam večje število izrekov v »Amerikanskem Slovencu«. Kitajske kratkosti v izreku, kjer je vse kratko kot naše brzogavke, seveda ne morem doseči.*

Knjižna zbirka vsebuje faksimilirano izdajo rokopisa o potovanju Marca Pola iz 14. stoletja:

Le livre de Marco Polo, fac-simile d'un manuscrit du XVe siecle, conserve a la Bibliotheque Royale de Stockholm, izdana v Stockholmu leta 1882.⁶⁶

V uvodu: *Nous offrons, dans la presente publication, aux amis des etudes geographiques, un fac-simile photolithographique de l'un des deux manuscrits de Marco Polo qui sont conserves a la Bibliotheque Royale de Stockholm.*

⁶³ *Knjiga je last Williama C. Graya in je del njegove privatne knjižnice v Oak Park Illinoisu, ter Jagrov pripis: Nabral C.G. in jo stisnil v tej knjigi okrog l. 1885—? Glej stran 145—*

⁶⁴ Biblioteka SAZU, sig. 101597.

⁶⁵ *Iz mojih zapiskov, napisanih v slovenščini, v Pekingu na Kitajskem, v času »predavanj v kitajščini«, ki jih je imel moj dober prijatelj Chhao-Dzyu-Chuan ... objavljenih v »Amerikanskem Slovencu«, prvem slovenskem tedniku v ZDA, ki ga je začel Baraga leta v Tower Minn., Ojipwe, Misionarji ...*

⁶⁶ Biblioteka SAZU, sig. 101421/1-2

Original je bil napisan na pergamentnem papirju in vezan v usnje. Rokopis je pisan v latinščini. Na zadnji strani rokopisa je zemljevid sveta s spremnim latinskim besedilom. Datiran je v sredino štirinajstega stoletja. Pričujoča izdaja je bila natisnjena v 200 izvodih in izdana v Stockholmu v Institut lithographique de l'Etat-Major.

Jagrova zbirka vsebuje še eno izdajo opisa potovanja Marca Pola: *The book of Ser Marco Polo, the Venetian concerning the kingdoms and marvels of the East* - Polo, Marco (1254–1323?),⁶⁷ v priredbi Henryja Yula (1820–1889), tiskano v dveh zvezkih leta 1871.

Na platnici prve knjige je Jager dodal napis: *Dodaj ta dva dela k faksimilu Marku Polu opisa njegovih potovanj.*

Knjiga *Leathers of old Japan*⁶⁸ avtorja Bunkia Matsukija, izdana med letoma 1910/1919, je natisnjena v japonskem stilu. Na zloženih listih s trdimi ovojnimi platnicami je 131 vzorcev na usnju. Priložen je listek: *Rare and old books, D. Gilman, New York City, z datumom na žigu Apr '24.*

Knjižna redkost je delo o japonski keramiki v sedmih knjigah, izdano v Tokiu med letoma 1876 in 1880 v japonščini *Kanko zusetsu. Kwan-ko-dzu-setsu. Notice historique et descriptive sur les arts et industries japonais. Art céramique. Poterie.*⁶⁹ Avtor Noritane Ninagawa (1835–1882) predstavlja zgodovino in opis japonske uporabne umetnosti in oblikovanja keramike. Francoski prevod teksta je bil natisnjen kot suplement. Jager pripiše na vloženem listku: *Extremely rare – in 7 part. Bought from Amsterdam in 1916.* In na zadnji strani knjige: *This is a rare work for wich I was in sarch for many years through Holland.*⁷⁰

V priloženem izrezanem članku iz francoskega časopisa je delo omenjeno kot eno prvih japonskih del o japonski keramiki.

Jagrovo zbirateljsko pot lahko delno sledimo skozi knjižne, muzejske in razstavne kataloge. Za vsako od svojih dejavnosti ter za predmete v svoji zbirki si je oskrbel ustrezno literaturo. Nekateri katalogi knjig so popisani s cenami in seznami knjig so označeni z obkroženimi zaporednimi številkami. *Catalogue de livres anciens et modernes en vente aux prix marques, Industrial art and architecture*⁷¹ ima na naslovni strani zabeležene knjige s pripisanimi cenami in

⁶⁷ Biblioteka SAZU, sig. 101421/1-2.

⁶⁸ Biblioteka SAZU, sig. 101551.

⁶⁹ Biblioteka SAZU, sig. II 101771/1-7.

⁷⁰ *Izjemna redkost – v 7 delih. Kupljena v Amsterdamu 1916.* In na zadnji strani knjige: *To je redka knjiga, ki sem jo iskal po Holandiji veliko let.*

⁷¹ Biblioteka SAZU, sig. 101170/517.

izračunom vsote. *A catalogue of Rare and valuable books enclusing works on bibliography, classics English history and literature, fine arts Ireland ...*, London, 1927⁷² ima vložene tri listke s seznamom knjig s cenami in izračunom vsote (25,18\$) ter pripisom: *Order feb. 8. 1929. Bernard Quaritch, order, feb. 8. 1929.* V katalogu *Europe, history, philology, literature, travel & c., a catalogue of books offered for sale by Bernard Quartch ltd.*, No. 758, 1956, London⁷³ si je na ovojni strani pripisal: *Important bibliography here!, 5th dec. 1956.*

Knjiga z najstarejšo letnico izida v Jagrovi knjižni zbirki je *Schweytzer Chronick, das ist Beschreybunge gemeiner loblicher Eydgnoschafft Stetten, Landen, Völcker und dero chronickwirdigen Thaaten, beneben vorbeschribner Gelegenheit Europe ...*⁷⁴ Na ovojni platnici ima napis v rokopisu *Helvetische Chronick, Johann Rudolph Stumpff, Zürych, 1546.*

Gre za eno izmed trinajstih knjig, ki so izhajale med letoma 1548 in 1606. Jager je pripisal še datum in kraj nakupa: *Basel, avg.–sept. 1914.*

Del njegove knjižne zbirke vsebuje knjige o južnoslovanskih narodih. V knjigi *Servia of the Servians* Cheda Mijatovicha, New York, 1916⁷⁵ je vložen časopisni članek o predavanju Johna Jagra o Južnih Slovanih:

Women to hear John Jager

*At a meeting of the women's division of the Council of National Defense Friday at 4 p.m., on the fourth floor of the public library. John Jager, brother of Rev. Francis Jager, head of the Serbian commission, and himself a member of this commision wich is to go to Serbia soon with a number of agricultural experts, will talk on the southern Slavs. Miss Gracia Countryman will talk on The Race map of Minneapolis and David C. Adie, federal agent in the Minneapolis Americanization movement, will discouss results of his work to make American citizens.*⁷⁶

⁷² Biblioteka SAZU, sig. 101621/410.

⁷³ Biblioteka SAZU, sig. 101624.

⁷⁴ Biblioteka SAZU, sig. 101114.

⁷⁵ Biblioteka SAZU, sig. II 101693.

⁷⁶ Na srečanju ženskega oddelka Sveta za narodno obrambo v petek ob 4h popoldne, na četrtem nadstropju javne knjižnice, bo o južnih Slovanih govoril John Jager, brat častitega Francisa Jagra, predstojnika srbske komisije, in tudi sam član te komisije, ki bo kmalu odpotovala v Srbijo s skupino kmetijskih strokovnjakov. Gdč. Gracia Countryman bo govorila o zemljevidu ras v Minneapolisu, David C. Adie, zvezni agent v Gibanju za amerikanizacijo v Minneapolisu, pa bo govoril o rezultatih svojega dela pri amerikanizaciji državljanov.

Med knjižne posebnosti v Jagrovi knjižnici lahko štejemo še knjigo barona Sigismunda von Herbersteina (1486–1566) *Notes upon Russia being a translation of the earliest account of that country, entitled Rerum Moscoviticarum commentarii*⁷⁷ v prevodu Richarda Henryja Majora (1818–1891), z dodanim uvodom in opombami. Knjiga je bila izdana leta 1851/52 v Londonu. Na hrbtu ovojne strani Jager pripiše: *Observed in London, 1914 : This is a rare work, ... and since 1851/52 the english never felt the need of reprinting it ... because the less one knows about Russia what is authentic, the more he is apt to produce lies about her destiny.*⁷⁸

Knjigi *History of Bohemia* Roberta H. Vickersa, Chicago, 1894⁷⁹ je pripisal svojo oceno knjige:

This book must have been in my 'SLAVICA' for over 40 years, and to-day, January 4, 1948, I inscribed my name to it. ...

Many of my American friends read it during the first world war, especially at the time of 1917/18, when our president Wilson deliberated to smash the Austro-Hungarian monstrosity ... and so did early in 1918. Unification and freedom of Czechs and Slovaks thereby become assured.

Since, the worst for Czecho-Slovakia had yet to come when Hitlers hordes subjugated it, once more after being sold out by the english in Munich, what caused the world war II.

*In these days of ours the Czecho-Slovak Republic is strong again, and safe, its future definitely assured in the invincible [...] Slavic federation.*⁸⁰

Še Jagrov pripis pod naslovom:

*The dramatic, ages-long journey of a nation through a depraved Europe, toward liberty.*⁸¹

⁷⁷ Biblioteka SAZU, sig. 101045/1.

⁷⁸ Opaženo v Londonu, 1914: To je redka knjiga ... od 1851/52 se Angležem ni zdelo vredno, da bi jo ponatisnili ... saj manj kot se ve, kaj je pristnega v Rusiji, lažje je lagati o njeni usodi.

⁷⁹ Biblioteka SAZU, sig. 101128.

⁸⁰ Ta knjiga je bila najbrž v moji 'SLAVICI' več kot 40 let, in danes, 4. januarja 1948, sem vanjo zapisal svoje ime ...

Mnogi moji ameriški prijatelji so knjigo prebrali med 1. svetovno vojno, predvsem v letih 1917/18, ko je naš predsednik Wilson razmišljal, da bi uničil avstro-ogrsko pošast ... in to se je zgodilo v začetku 1918. Združitev in svoboda Čehov in Slovakov je bila s tem zagotovljena.

Vendar pa je najhujše za Čehoslovaško še prišlo, ko so jo Hitlerjeve horde podjarmile, še enkrat po tistem, ko so jo Angleži prodali v Münchnu, kar je povzročilo 2. svetovno vojno. Danes je Čehoslovaška republika spet močna in varna, njena prihodnost pa je zagotovljena v nepremagljivi [...] slovanski federaciji.

⁸¹ Dramatično, dolgoletno potovanje naroda skozi pokvarjeno Evropo, proti svobodi.

Knjiga *Nestorovja ljetopis i poučenie Vladimira Monomaha*, Moskva, 1874, ima na listku naslov *Annales of Nestor on origines of Russia*, s spremno besedo Pavla Basistova (1823–1882). Nestor (1056–1114), ruski letopisec, je živel v Kijevo-Pečarskem samostanu in je avtor najstarejšega ruskega letopisa. Jagrov pripis:

This book – my companion for forty years – since 1897. Dr. Dimitrij Nikolajevič Vergun – introduced to me this ... = 'classic work, what to the Chinese is their Shu-king, that to Russians is Nestor'.

Podpis: JJ Easter – sunday, march 28th 1937.

*Dr. Dim. Nik. Vergun, whose graduation I witnessed became a celebrated linguist ...and editor of the greatest Russian prewar paper 'Novoje vremja ...' post war he rehabilitate himself at the University in Prague, Čeho-Slovenska.*⁸²

Zanimiv primer, kako je uporabljal podatke in znanje, ki si ga je pridobil iz knjig, je v delu *Things Chinese being notes on various subjects connected with China* J. Dyerja Balla, London, 1892.⁸³ V uvodu je opredeljena vsebina knjige: ... *Thirty years in China have given the autor many opportunities of observing and studying the Chinese in almost every aspect of their life and character : and he has largely availed himself of his personal experience of them and of their curious habits and customs in the production of this book. He is however, also indebted to many writers on China, whose opinions on certain subjects are well worth reproducing, and who are competent to give information.*⁸⁴

V knjigo je vložen listek, kjer je Jager označil strani v knjigi, ki se nanašajo na šege in navade Kitajcev : *Chinese habits, costums, things in genral*.

Na str. 37 je recept za pripravo juhe iz ptičjega gnezda (bird's nest soup), kjer se omenja tudi nabiranje te posebne vrste ptičjih gnezd, ki jih ptice gradijo v jamah obalnega predela Cejlona in Malaje in so iz želatinaste snovi. Nabiranje

⁸² Ta knjiga – moja spremljevalka že 40 let – od 1897. Dr. Dimitrij Nikolajevič Vergun – mi je predstavil to ... 'klasično delo; kar je Kitajcem njihov kralj Shu, to je Rusom Nestor'.

Podpis: JJ Velika noč – nedelja, 28. marca 1937.

Dr. Dim. Nik. Vergun (bil sem prisoten pri njegovi diplomi), je postal zelo cenjen lingvist .... in urednik največjega ruskega predvojnega časopisa 'Novoje vremja ...' po vojni se je rehabilitiral na univerzi v Pragi, Čehoslovaška

⁸³ Biblioteka SAZU, sig. 101258.

⁸⁴ *Trideset let bivanja na Kitajskem so dala avtorju mnogo priložnosti za opazovanje in proučevanje Kitajcev v skoraj vseh vidikih njihovega življenja: pri pisanju knjige je veliko izhajal iz osebnih izkušenj z njimi in njihovimi zanimivimi navadami in običaji. Je pa tudi hvaležen mnogim piscem o Kitajski, katerih mnenja o določenih zadevah je vredno posnemati, saj so pristojni, da o njej govorijo.*

gnezd je nevarno, zato gnezda najboljše kvalitete dosega visoko ceno in so sestavni del kitajskih slavnostnih obedov, kot je na primer želvja juha v Angliji. Kitajci jo štejejo za poživilo, za hrano, ki povečuje moč in storilnost. Recept je preveden iz kitajščine in Jager je pripisal na robu: *I will send receipt to Cook ... for 1 \$*.⁸⁵

Na seznamu knjižnih redkosti je *Galleria universale di tutti i popoli del mondo, ossia storia dei costumi, religioni, riti, governi d'ogniparte del globo: con tavole rappresentanti vesti, utensili, armi, monete e vedute di città e di monumenti aduso degli studiosi ed artisti*⁸⁶.

Delo avtorja Giuseppeja Antonellija (1803–1884) v šestih zvezkih je bilo izdano v Benetkah med letoma 1838 in 1842.

Prav tako je na tem seznamu tudi knjiga *Uvjecbanje varhu sakramenatah pokore tila Issukarstova S'Dillami Kripostah Boggoslovnih, I S'kratkim zabav=glienjem za jutro, i za večer*, U Vuidnu 1774, po brattih Gallicicjih, 127 str., format 9×12.⁸⁷

Na hrbtu ovojne strani Jager piše:

V Rimu leta 1918 za časa svetovne vojne podaril mi to knjižico tiskano v Uidmu furlanskemu let 1774 v jeziku potlačenega našega naroda, kateremu je s svojim žilavem delom želel pridobiti svobode na mirovni konferenci po prebiti svetovni vojni notar Premrov iz Kobarida ob Soči, slovenski zgodovinar, delujoč v težkem tem času v arhivih vatikanske knjižnice zbirajoč zgodov. dokaze za spomenico starobitnosti jadranskih in beneških Slovenov iste v roke zagovornika potlačenih narodov predsednika Združenih držav Woodrow Wilsona.

Notes written in 1920.

Izmed knjig z arheološko tematiko naj omenim knjigo *A guide to the antiquities of the bronze age, in the Department of British and Medieval antiquities*, British museum, 1904.⁸⁸

Na straneh 106–111 so pripete fotografije arheološke zbirke mečev, nožev in drugih predmetov iz bronzaste dobe v papirnatem ovoju, poleg pa so še njegovi zapiski in časopisni izrezki, ki opisujejo najdbo. Hranil jo je Minusinsk Museum v Sibiriji do leta 1919, ko je bila prepeljana v ZDA in ponujena v odkup v Minneapolisu julija 1925. Zbirko sestavlja 14 kosov.

⁸⁵ *Recept bom poslal kuharju ... za 1 \$.*

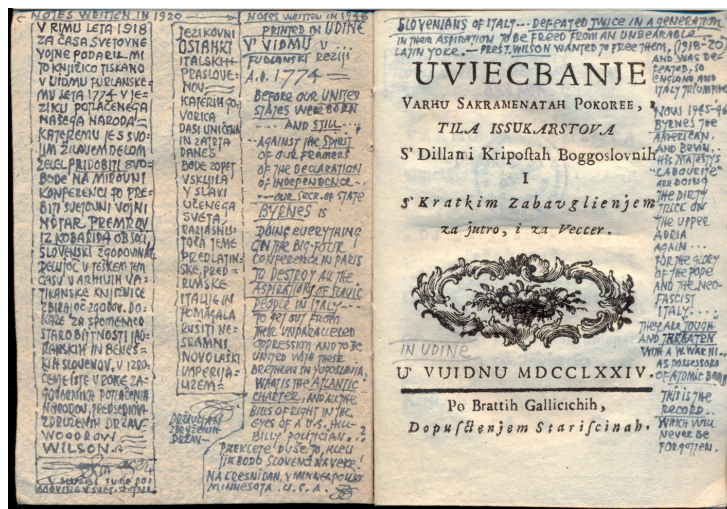
⁸⁶ Biblioteka SAZU, sig. II 101682/1-6.

⁸⁷ Biblioteka SAZU, sig. 101683.

⁸⁸ Biblioteka SAZU, sig. 101648.

Slika 4

**Značilni Jagrovi
zapisi v knjigi
o historijatu le-te.**

Collection of mr. V.V. Gmburtseff prosecuting attorney of Siberia, Russia
For the purpose of scientific records, photographed through efforts of Harry
W. Rubins and John Jager by mr. J. E. Lawton of Minneapolis, Minn. – juli 1925.⁸⁹

Na strani 109 je besedilo o sibirski skupini arheoloških najdb v Minusinskiy
kray Siberia, Yenisey river (in mound's – gomile), hranjene v Minusinsk Mu-
seum (slika posode, ista kot na Jagrovi fotografiji zbirke):

Photographs of the V.V. Gamburtsew (collection), which he took from
Minusinsk (see pg.109) Siberia in 1919 and wich have been offered for sale in
Minneapolis, Minn. in Jul. 1925. For the purpose of scientific records, photo-
graphed through efforts of Harry W. Rubins and John Jager by mr. J. E. Lawton
of Minneapolis, Minn. July 1925.

Recorded everything I found. JJ.⁹⁰

Na manjši karton je prilepljen kovanec, ob njem pa Jager pripiše:

Ta-le poljski denar treh grošev [...] Sigmunda kralja Poljske in Moldavije z
letnico 1600 ima svojo zgodovinsko značilnost za Macedonijo. V Kremljanih, vasi

⁸⁹ Zbirka g. V.V. Gamburtseffa, državnega tožilca Sibirije, Rusija

Po prizadevanjih Harryja W. Rubinsa in Johna Jagra je za znanstveni arhiv fotografiral
g. J. E. Lawton iz Minneapolisa, Minn. julija 1925.

⁹⁰ Fotografije iz zbirke V.V. Gamburtsewa, ki jih je vzel iz Minusinskega muzeja (glej str. 109),
Sibirija, l. 1919, in so bile ponujene v odkup v Minneapolisu, Minn. julija 1925. Po prizadevanjih
Harryja W. Rubinsa in Johna Jagra je za znanstveni arhiv fotografiral g. J. E. Lawton iz
Minneapolisa, Minn. julija 1925.

Zabeležil sem vse, kar sem našel. JJ.

blizu Sakuljevega ob Črni reki na Bitoljskem polji, bile so leta 1918 same ruševine. Tam je naša amerikansko (slovenska) poljedelska misija zataborila s pomočjo 100 mož srbskih veteranov – neborcev in čete 100-tine bolgarskih vojnih ujetnikov. Naredili smo malo naselbino. Pri razkopavanju ruševin za čerpič in vzravnavanje sveta ... našli smo v groblji gornji denar. Po luknjici v njem vidi se da ga je imelo kako dete ali deklina za navratni lišp, ondodi v navadi. Nedvomno prišel je denar po vojnih ali trgovinskih odnošajih med Poljsko in Turčijo (Macedonijo). Zato sodi ta denar v zgodovinske zbirke ljudske oblasti Makedonije v Skoplju, kjer se stari zgodovinski odnošaji med ljudstvi še po drugih virih in najdbah razčistijo. Tu ga vam izročam tovariši, v znanstveno ljudsko posest, in blagovolite mi potrditi prejem.

Iz ruševin v Kremljanih v poletji 1918 l.

Jager je med prvo svetovno vojno bival v taboru ameriškega Rdečega križa (American Red cross camp) v vasi Kremljani v Srbiji.

Med slovenskimi knjigami je v zbirki: Valentin Vodnik, *Pismenost ali gramatika sa perve shole*, 1811, kjer Jager na hrbtu ovojne strani piše:

To knjigo podedoval sem še kot dijak v Ljubljani po svojem stricu Martinu Primožiču iz Žirov in bila je z menoj do tega dne – jan. 25. 1944 – oni, ki jo dobi po meni naj jo pazi kot slovensko svetinjo.

Japljev in Kumerdejev prevod Svetega pisma je v Jagrovi knjižnici zastopan s tremi zvezki⁹¹:

Na zadnji strani platnice vseh treh izvodov je podpis: *Fr. Barraga*, 1822. Na izvodu iz leta 1798 je podpis iztrgan, kar je označeno že na priloženem kataložnem listku. Friderik Irenej Baraga (1797–1868) je knjige pustil v Metliki, ko je odšel v ZDA⁹². Kako so prišle v last Ivana Jagra, v zapuščini ni podatkov.

Zbirka japonskih lesorezov, ki jo hrani Biblioteka SAZU, ob prevzemu ni bila ustrezno opremljena z dokumentacijo. Del predmetov v njegovi zapuščini je pridobil v Aziji. Pri zbirki japonskih lesorezov pa lahko sklepamo, da jih je kupoval tudi v ZDA. Več katalogov The Walpole galleries v New Yorku⁹³, izdanih v dvajsetih letih 20. stoletja, vsebuje dela Hiroshige. V petih katalogih je priložen nepopisan tiskan obrazec za naročila in nakup lesorezov:

⁹¹ Biblioteka SAZU, sig. 101685, 101697/1, 101684.

⁹² ZIJ, Bibliografsko gradivo, R 51/XIX; FRANK JAUH KERN, John Jager in njegovo pismo *Glas naroda* Ljubljana 10. 4. 1954.

⁹³ Biblioteka SAZU, sig. 101701.

Slika 5

Jagrova oprema Vodnikove knjige.

*To the Walpole Galleries, 10 East 49th Street, New York ; please buy for me at your auction sale no. .... on ..... 19.... The following lots at not exceeding the prices named, wick are so much per lot. These Bids are subject to Conditions of Sale printed in the catalogue of this sale.*⁹⁴

Poleg prodajnih katalogov je v zbirki tudi 12 avkcjskih katalogov japonskih lesorezov dražbene hiše Sotheby, Wilkinson & Hodge iz Londona⁹⁵, z letnicami izida med 1910 do 1925. V knjižnici pa je tudi literatura o japonskih mojstrih lesorezov, katerih dela so zbrana v njegovi zapuščini.

Zasebna knjižnica Ivana Jagra je bila prvotno obsežnejša. Seznama knjig v neokrnjenem obsegu nimamo. Leta 1930 je del knjižnice s strokovno literaturo iz arhitekture in gradbeništva podaril biblioteki v Minneapolisu (University of Minnesota Libraries, Minneapolis). V Northwest Architectural Archives, Manuscripts Division, ki deluje v okviru Elmer L. Andersen Library, University of Minnesota, hranijo osebni arhiv in arhitekturne načrte Johna Jagra. V dopisu, ki ga hrani omenjena knjižnica, je Toussaint Hočevar iz University of New Orleans med drugim omenil tudi Jagrovo knjižnico:

⁹⁴ Galerijam Walpole, 10 East 49st Street, New York: Prosim, če na Vaši dražbi št. ... dne ... 19 ... kupite zame naslednje predmete, vendar ne po višji ceni od navedenih, ki so že kar visoke za vsak predmet. Ponudba je odvisna od Prodajnih pogojev, navedenih v katalogu te dražbe.

⁹⁵ Biblioteka SAZU, sig. II 101556 ...

*During his retirement Jager turned with renewed vigor to his many avocations. He collected rare books, early printings, and historical maps. Archeological research was another of his endeavors – this with special emphasis on Etruscan paleography and language. He built up an extensive collection of books on all phases of Etruscan life and art.*⁹⁶

Nadalje omenja tudi usodo preostale Jagrove zapuščine v Ameriki:

*The reason why only a few of Jager's papers remain preserved is that following instructions in the will of his widow Selma, née Erhovnic, her correspondence and four filing cabinets of Jager's papers were burned in 1974. Among papers not in Mrs. Jager's possession were letters Jager wrote to his friend and fellow architect William G. Purcell between 1918 and 1959. These are in the Purcell Collection of the Archives. Written in Jager's fine handwriting and with marginal sketches, the letter reflect Jager's varied interests, ranging from aesthetics and philosophy to plant life and Indian folklore.*⁹⁷

V ostalini, ki jo je ohranila Selma Jager po predaji zapuščine, je bilo verjetno še precej dragocene dokumentacije za Jagrovo knjižno in muzejsko zbirko, biografskih podatkov in korespondence, kjer je opisoval svoja doživetja in opažanja na potovanju v Azijo. Izvršitelji oporoke so spoštovali njeno željo, da se ta del njegovih osebnih dokumentov uniči. S tem so izgubljeni tudi podatki, ki bi jih lahko še dodali in uporabili za dokumentiranje Jagrove zapuščine v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

⁹⁶ Ko je bil upokojen, se je Jager z novim elanom vrnil k svojim hobijem. Zbral je redke knjige, zgodnje tiske, zgodovinske zemljevide. Tudi arheološke raziskave so ga zanimale – posebej etruščanska paleografija in jezik. Zbral je obsežno zbirko knjig o vseh fazah življenja in umetnosti Etruščanov.

⁹⁷ Žal niso ohranjeni vsi Jagrovi dokumenti, saj so po navodilih iz oporoke njegove vdove Selme, roj. Erhovnic, njeno korespondenco in štiri arhivske omarice z Jagrovimi papirji sežgali leta 1974. Med dokumenti, ki niso bili v lasti gospe Jager, so bila pisma prijatelju arhitektu Williamu G. Purcellu, napisana med leti 1918 in 1959, ki so ohranjena v Purcellovi zbirki v državnem arhivu. Napisana so z drobno Jagrovo pisavo in z opombami ob robu pričajo o njegovih raznovrstnih zanimanjih, od estetike in filozofije do rastlinja in indijanske folklore.

DIE PRIVATBIBLIOTHEK VON IVAN JAGER IN DER BIBLIOTHEK DER SLOWENISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN UND KÜNSTE

(Zusammenfassung)

Auf jeden Fall ist die Privatbüchersammlung des Architekten Ivan Jager eine Rarität. Sie enthält zahlreiche Bücherraritäten und Titel, die in anderen slowenischen Bibliotheken nicht zu finden sind. Einige von diesen Büchern kommen auch in weltlichem Maß selten vor. Den Großteil der Büchersammlung, die von der Bibliothek der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste aufbewahrt ist, hat Ivan Jager bei den Verlagshäusern in London und New York bestellt. Er hat die Bücher auch auf seinen Reisen gekauft oder sie noch aus den Zeiten aufbewahrt, als er noch an der Technischen Hochschule in Wien studiert hat.

Die Büchersammlung umfasst verschiedene Literatur aus dem Sachbereich der Gesellschafts- und der Geisteswissenschaft. Vertreten sind verschiedene Wissenschaften: die Geschichte, die Archäologie, die Ethnologie, die Kunst und die Sprachwissenschaft. Das sind Sachbereiche mit denen er sich beruflich oder als Hobby beschäftigt hat. Jager war ein bedeutender Urbanist und Theoretiker der Architektur in den Vereinigten Staaten. Literatur aus diesem Sachbereich und die Dokumentation seines Amtes, hat er der Universitätsbibliothek in Minneapolis vermacht. Liebhaberisch hat er die vergleichende Sprachwissenschaft und die Geschichte von verschiedenen Volksgruppen erforscht. In der Büchersammlung gibt es die meiste Literatur über asiatische Völker und Länder, besonders über China und Japan. Es folgt Literatur über slawische Völker und Etruskern.

Unter 1074 Titeln stellt der Artikel ausgewählte Literatur, die für einzelne thematische Komplexe in der Büchersammlung charakteristisch ist, oder solche, die interessante Aufzeichnungen von Ivan Jager beinhaltet, die seine Arbeit und sein Nachdenken illustrieren, genauer vor.

Übersetzt von Alenka Golob - Koman